

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Методика позакласної роботи з географії

Загальна інформація

Компонент освітньо-професійної програми	<i>Нормативний / Вибірковий</i>
Кількість кредитів ECTS	4
Мова навчання	Українська
Ступінь вищої освіти	<i>перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	
Спеціальність	
Освітньо-професійна програма	

Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Методика позакласної роботи з географії» є систематизація й узагальнення здобувачами освіти знання про теорій, концепцій та базових методик навчання географії на основі позашкільної роботи; ознайомлення з особливостями позакласної роботи з географії, організацією, плануванням та змістом роботи гуртків, клубів різного профілю, питаннями туристичного напрямку, екологічної освіти і виховання учнів, організацією роботи на навчально-дослідній ділянці, дослідництва в шкільному лісництві, МАН, зокрема, з організацією роботи в позакласний час з обдарованою молоддю.

Передумови вивчення дисципліни

Для результативного опанування знаннями, вміннями, навичками при вивченні даної дисципліни студент повинен мати базові знання з педагогіки, психології, методики навчання географії.

Зміст дисципліни

Змістовий модуль 1. Особливості позашкільного навчання географії

Тема 1. Поняття та дидактичні вимоги до позашкільного навчання географії. Вступ до курсу «Методика позашкільної роботи з географії». Поняття

позишкільного навчання. Дефініція позакласної форми навчання географічного спрямування. Види позашкільного навчання. Дидактичні вимоги та педагогічні цілі позашкільного навчання географії. Сутність внутрішніх і зовнішніх мотивів до позашкільного навчання.

Тема 2. Форми-підвиди та методи систематичного позашкільного навчання географії. Поняття та форми системного позашкільного навчання. Різновиди та робота географічного гуртка. Ілюстративно-демонстраційні методичні прийоми навчання географії. Різновиди навчальної вправи з географії. Групи географічних задач. Послідовність реалізації самостійного навчального дослідження з географії.

Тема 3. Форми-підвиди та методи періодичного позашкільного навчання географії. Періодичне позашкільне навчання. Форми періодичного позашкільного навчання. Системна реалізація тижня географії. Географічна олімпіада та її етапи. Творча діяльність учнів. Критичне мислення учнів. Рівні формування досвіду творчої діяльності учнів з географії. Методи навчання географії. Диференціація методів навчання географії.

Тема 4. Форми-підвиди та методи епізодичного позашкільного навчання географії. Різновиди географічної екскурсії: за змістом проведення, за кількістю тем тощо. Навчальна розповідь з географії. Художня навчальна розповідь з географії. Наукова навчальна розповідь з географії. Науковопопулярна навчальна розповідь з географії. Описова навчальна розповідь з географії. Дидактичні вимоги до ефективного застосування навчальної розповіді з географії. Навчальне пояснення з географії. Індуктивне навчальне пояснення з географії. Дедуктивне навчальне пояснення з географії.

Тема 5. Географічні гуртки та факультативи. Організація та принципи роботи географічного гуртка. Географічні гуртки за змістом. План роботи гуртка. Особливості методики проведення занять географічного гуртка. Географічні факультативи. Методичні особливості проведення факультативних занять. Освітньо-виховне значення факультативів. Форми організації факультативних занять. Шкільний музей та експонати географічної тематики. Клубна форма тематичної позашкільної роботи з географії. Організаційна структура географічного тематичного клубу. Зміст та мета роботи учнівського клубу: клуби любителів природи, клуби цікавих зустрічей, клуби кіноподорожей. Основні форми занять шкільного географічного клубу.

Змістовий модуль 2. Науково-методичні та організаційні основи проведення позакласних заходів з географії

Тема 6. Шляхи організації, зміст і проведення географічних конкурсів, олімпіад тощо. Тиждень географії в школі. План проведення тижня географії в школі. Підготовка і проведення дня географії в класах. Конкурс рефератів з географії. Конкурс учнівських наукових робіт. Тематичні стінні газети. Проведення екскурсій до музеїв та метеостанцій. Проведення географічних тематичних ігор. Географічні документальні фільми та кінострічки. Географічні конкурси та вікторини (тематичні та змішані). Ігри сюжетно-рольового характеру. Ігри-подорожі. Використання географічних ігор для моделювання пошукової діяльності учнів. Учнівські географічні конференції. Підготовка та

особливості проведення конференцій. Географічна олімпіада як один із видів профорієнтаційної роботи. Підготовка та проведення географічних олімпіад. Складання питань та завдань. Питання краєзнавчого та природоохоронного характеру. Реалізація міжпредметних зв'язків.

Тема 7. Науково-методичні та організаційні основи проведення географічних екскурсій та мандрівок у школі. Поняття екскурсій та їх особливості. Навчальна екскурсія як спосіб отримання нових або закріплення здобутих знань. Освітня, виховна і методична роль екскурсій і мандрівок. Розвиваюче та оздоровче значення географічних мандрівок. Система екскурсійної та краєзнавчої роботи у середній школі. Мандрівки як основна форма роботи географічних та краєзнавчих гуртків. Різновиди географічних екскурсій за дидактичною метою, тривалістю, способами проведення. Пішохідні, велосипедні, автобусні мандрівки. Краєзнавча і художня література як джерело інформації для проведення екскурсій та мандрівок. Навчальні і краєзнавчі атласи областей, топографічні карти великого масштабу. Використання Інтернет-джерел. Навчальні екскурсії як форма краєзнавчого вивчення місцевості. Орієнтування на місцевості та окомірне знімання. Планування маршрутів і тривалості мандрівок.

Тема 8. Науково-дослідна робота та географічно-краєзнавчі дослідження учнів. Наукові дослідження як елемент позашкільної освіти. Сутність та завдання учнівських наукових пошуків. Вікові особливості та обмеження проведення науково-дослідної роботи. Науково-дослідний майданчик. Завдання та принципи роботи на шкільному географічному майданчику. Метеорологічні спостереження. Організація позашкільних географічних досліджень. Географічний кабінет та його призначення. Особливості оформлення географічного кабінету. Учнівські «наукові лабораторії». Наукові експедиції та подорожі. Інтерактивні форми науково-дослідної роботи. Формування картографічних компетентностей учнями. Робота над учнівськими проектами. Мала академія наук та конкурс учнівських наукових робіт.

Тема 9. Організація еколого-натуралістичної і природоохоронної роботи з учнями. Еколого-туристична і природоохоронна робота учнів різного віку (молодшого, середнього і старшого) в школі. Екологія, народознавство, краєзнавство. Планування та зміст роботи шкільної юннатської секції товариства охорони природи. Нові нетрадиційні форми екологічного навчання і виховання учнів у позакласній роботі з географії (клуби, комплексні екологічні експедиції, навчальні екологічні стежки, екологічні табори, екологічні агітбригади). Закладання екологічної стежки, проведення на ній пізнавальних екологічних екскурсій та природоохоронних робіт. Проведення фотоконкурсу „Об'єktiv звинувачує”.

Тема 10. Основні показники ефективності позашкільної роботи з географії. Створення системи позашкільної роботи. Визначальні фактори зростаючого значення позашкільної роботи. Підвищення якості географічних знань та умінь школярів. Покращення психоемоційного стану учнів. Інтелектуальний та емоційний настрій учнів: підвищення інтересу до занять в класі і в позакласний час, читання додаткової літератури, активна участь у

суспільно корисній роботі та ін. Зростання самостійності школярів. Підвищення якості знань із суміжних шкільних предметів. Набуття умінь роботи з різними джерелами інформації. Підвищення загального рівня культури школярів.

Форми та методи навчання

Під час навчання застосовують наступні методи навчання.

Засади класифікації/виділення	Групи методів
1) джерело знань (слово, образ, досвід)	словесні наочні практичні
2) етапи навчання	підготовка до вивчення нового матеріалу вивчення нового матеріалу закріплення нового матеріалу (умінь та навичок) контроль і оцінка
3) спосіб педагогічного керівництва	пояснення викладача самостійна робота дискусія
4) логіка навчання	індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні
5) дидактична мета	організація навчальної діяльності стимулювання і релаксація контроль і оцінка
6) характер пізнавальної діяльності	пояснювально ілюстративні репродуктивні проблемне викладення матеріалу частково-пошукові дослідницькі

Контроль навчальних досягнень

Форми та методи оцінювання:

Поточний контроль – перевірка виконання практичних робіт, перевірка індивідуальних завдань, контрольні роботи, тестування.

Підсумковий контроль – залік.

Критерії оцінювання навчальних досягнень:

Оцінка		Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача
за 100 бальною шкалою	ECTS	
90-100	A	<p>Глибоко і міцно засвоїв навчальний матеріал; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Вміє організовувати масові заходи, заняття гуртків, екскурсії в природу, науково-дослідну роботу на пришкольній ділянці, в куточку живої природи відповідно до індивідуальних та вікових особливостей учнів; застосовувати сучасні технології навчання в процесі організації індивідуальної, групової та масової позакласної роботи з географії; планувати процес навчання географії та навчально-пізнавальну діяльність учнів в процесі організації індивідуальної, групової та масової позакласної роботи з географії; організовувати освітній процес позакласної роботи з географії відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів різних класів та змісту шкільних курсів географії; Проявляє оптимальні методи і методичні прийоми традиційної та інноваційної моделей навчання залежно від дидактичних і виховних цілей організації індивідуальної, групової та масової позакласної роботи з географії; дидактичні вимоги до методики і техніки постановки демонстраційних дослідів, фронтальних лабораторних робіт; методику проведення виховних заходів, роботу з неупорядкованими сім'ями. Вільно орієнтується в основних механізмах планування роботи класного керівника в ЗЗСО, особливості формування класного колективу в школі, методику вивчення класного колективу; систему профорієнтації з учнями, методи і форми такої роботи, сутність і прийоми педагогічної майстерності вчителя зі школярами. Вільно використовує основні методологічні принципи і положення психолого-педагогічної науки, спостерігати за діяльністю вчителя на уроці з метою аналізу прийомів формування мотивації пізнавальної активності учнів. Вміє використовувати основні методологічні принципи і положення психолого-педагогічної науки, спостерігати за діяльністю вчителя на уроці з метою психолого-педагогічного аналізу організації і змісту уроку. Володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом.</p>
83-89	B	<p>Знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; вміє адаптувати теоретичні та практичні позиції сучасної дидактики у відповідності до особливостей процесу навчання географії. Здійснює методичну розробку позакласних заходів в процесі організації індивідуальної, групової та масової позакласної роботи з географії. Володіє прийомами роботи з географічними картами, глобусом, підручниками, мультимедійними педагогічними засобами в процесі організації індивідуальної, групової та масової позакласної роботи з географії. Вміє аналізувати за прийнятими критеріями власну педагогічну діяльність в процесі організації</p>

		індивідуальної, групової та масової позакласної роботи з географії; не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки, аналізуючи психолого-педагогічні аспекти. Виділяє дидактичні вимоги до методики і техніки постановки демонстраційних дослідів, фронтальних лабораторних робіт; Вміє систематизувати та класифікувати знання.
75-82	C	Знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; вміє використовувати основні методологічні принципи і положення психолого-педагогічної науки, спостерігати та здійснювати психолого-педагогічний аналіз діяльності класного керівника. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозміненій, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
68-74	D	Має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і виконанні творчих завдань.
60-67	E	Самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому недостатньо аналізує підходи та методологічні принципи і положення психолого-педагогічної науки. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії тощо. З допомогою викладача застосовує сучасні технології навчання на уроках географії; планує процес навчання географії та навчально-пізнавальну діяльність учнів на уроках.
35-59	FX	Не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє конкретизувати загальні положення та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише за допомогою викладача (вказівки, підказки). Творчі завдання не виконує.
1-34	F	Має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Орієнтовний розподіл балів за видами робіт:

65% – практичні роботи;

___% – лабораторні роботи;

10% – тестування;

25% – підсумковий контроль.

Політика курсу

Учасники освітнього процесу керуються нормативними документами та відповідними Положеннями, затвердженими в НУЧК, зокрема

Порядок організації освітнього процесу у 2024-2025 навчальному році в умовах воєнного стану

(<https://drive.google.com/file/d/1lQ9C3Aqia3-QgyCtx2aOAdnY56PbE-jh/view>)

Положення щодо протидії булінгу
(https://drive.google.com/file/d/1A-G_HYNKDvVa96Hp9Fkje1_MG01sNuI_/view)

Положення про дистанційне навчання
(https://drive.google.com/file/d/1gluLeBZbSavx_wxfenFfGfUrzzi2qOVn/view)

Положення про академічну доброчесність 2020
(https://drive.google.com/file/d/1TggRAFOOn49g08VcMd_XsZHGyYNpm5LPs/view)

При вивченні дисципліни, виконанні практичних занять та проведенні форм контролю студенти зобов'язані дотримуватись принципів академічної доброчесності, зокрема

– самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання

– дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

– надання достовірної інформації про методи, технології і результати

– посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

Практичні роботи повинні бути захищені в терміни до початку залікової сесії.

Граничний термін захисту всіх практичних робіт та проходження всіх видів поточного контролю: початку залікової сесії.

Відпрацювання пропущених занять та перескладання всіх форм контролю може відбуватися за графіком консультацій викладача.

Матеріально-технічне забезпечення

Комп'ютерний клас, календарно-тематичне планування, підручники з географії для ЗЗСО

Інформаційні ресурси

1. Алексєєнко І. Позакласна робота з географії в загальноосвітніх навчальних закладах I-III ступенів. Гуманітарний вісник. 2012. № 26. С. 12-15.

2. Пономарьова Г., Репко І., Одарченко В. Практикум з педагогіки: навч. посібник. Харків: ТО Ексклюзив, 2017. 243 с.

3. Самойленко В.М., Олійник Я.Б., Вішнікіна І.О., Діброва І.О. Навчання географії: понятійно-термінологічний словник. К.: Ніка-Центр, 2015. 352 с. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/7392> 5. Яковлева В.А., Проценко А.В. Методика проведення позакласної та позашкільної роботи з географії. Actual problems of science and practice. С. 115–117.

4. Слюта А.М. Методика навчання географії. Навчально-методичний посібник для студентів ЗВО спеціальності 014 Середня освіта (Географія). Чернігів: Десна Поліграф, 2021. 248 с. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/9063/1/%d0%9c%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d0%ba%d0%b0%20%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20%d0%b3%d0%b5%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%d1%84%d1%96%d1%97.pdf>

Інформація про викладача

Прізвище, ім'я, по батькові викладача	Слюта Аліна Миколаївна
Науковий ступінь, вчене звання, посада	доцент кафедри екології, географії та природокористування, доцент, кандидат педагогічних наук
Комунікація	Кафедра: екології, географії та природокористування, ауд. 328 E-mail: sliuta.alina@ukr.net Телефон: +380961327782 Telegram: 0961327782 Viber: 0961327782
Посилання на дисципліну в системах дистанційного навчання	https://moodle.chnpu.edu.ua/course/view.php?id=3009 Zoom: https://us05web.zoom.us/j/3905648673?pwd=MzcxU1BXSG9hQkY2Vi9xcDFrVzU3QT09 (CI: 390 564 8673 Kod: 2020)
Консультації	Ср. 14:40-16:00